

INFORME sobre el document
«Pacte per l'adaptació de la
ciutat de Barcelona als ritmes
de vida de les persones»

Desembre del 2010

Introducció

El Consell de Ciutat, en la sessió de la Comissió Permanent del 20 de maig del 2010, rep la demanda, per part de la Regidoria de l'Àrea de Benestar i Cohesió Territorial de l'Ajuntament de Barcelona, d'emetre un dictamen sobre la proposta de Pacte per l'adaptació de la ciutat als ritmes de vida de les persones. Aquesta petició es realitza d'acord amb la mesura 1.4.1.1. del Pla d'Actuació Municipal 2008-2011, que anuncia: *Impulsarem el Pacte local del temps de Barcelona, un acord social per avançar cap a una ciutat més conciliadora, una ciutat que impulsa la participació i la complicitat de la societat civil per millorar la vida quotidiana.*

El mes d'octubre del 2010 es constitueix la Comissió de Treball del Consell de Ciutat sobre el Pacte per l'adaptació de la ciutat als ritmes de vida de les persones. La Comissió celebra quatre sessions de treball per tal de debatre el contingut del document: *Pacte per l'adaptació de la ciutat als ritmes de vida de les persones. Per una ciutat que promou la millora de la qualitat de vida i aposta per la sostenibilitat i la innovació social.* A partir d'aquest debat, la Comissió de treball elabora aquest primer informe de reflexions i recomanacions de caràcter general i particular.

Reflexions i recomanacions de caràcter general

Es considera cabdal la forma de comunicar els termes del Pacte, i per aquesta raó s'ha de facilitar al màxim la seva comprensió i aconseguir que no sembli només un seguit d'intencions.

A l'hora de plantejar els objectius, és important fer-ho de forma adequada. S'ha de simplificar el text i aclarir, concretar i reordenar els objectius de manera que no se solapin i en quedi clar el contingut, ja que de vegades s'especifica quin és el mitjà però no queda clar quin és l'objectiu. A més, cal especificar els subjectes del Pacte; és a dir, qui pacta i a què es compromet, i tenir clar si la ciutat està en condicions de garantir l'adopció de les mesures que es plantegen en el Pacte.

Es considera rellevant quin model de ciutat planteja el Pacte, perquè d'aquest marc general se'n derivaran els objectius i les actuacions concretes. Sobre el model es pensa que, si bé la ciutat ha de donar cabuda a la diversitat de models i de ritmes de vida que hi conviuen, no s'ha de deixar de costat la importància de fer compatible aquesta necessitat amb la promoció d'una Barcelona humana i sostenible, replantejant-se els hàbits i els estils de vida. Així doncs, no sols s'ha de parlar d'adaptar la ciutat als ritmes de vida de les persones, sinó que també cal incidir en la reorganització dels ritmes de vida actuals, perquè sovint no són els més adients.

Si bé és cert que la ciutat té tendència a estar oberta les 24 hores, el Consell alerta sobre els inconvenients de promoure una ciutat oberta dia i nit. El Consell creu que l'objectiu hauria d'anar dirigit a potenciar un model més sostenible, pensat per a les persones que hi viuen, amb uns horaris dels serveis públics i del comerç que ajudin a harmonitzar la vida personal, familiar i laboral.

En tot cas, a la ciutat cal posar de relleu drets cabdals, com ara el dret al descans, al treball i al temps personal, i els drets dels menors (més enllà dels drets dels adults). A més, cal garantir especialment el dret a l'ús del temps per part de les persones amb més dificultats per dominar els seu temps.

Val a dir que la jornada laboral és un dels factors que més condiciona l'organització del temps de les persones i, encara que és un aspecte difícil de canviar, perquè no depèn exclusivament de l'Administració local, el Consell creu que caldria reorganitzar el temps de treball, en comptes d'allargar els altres temps. A Espanya es treballen més hores que en altres països europeus i, contradictòriament, és un dels països que té una productivitat més baixa. S'hauria d'intentar vetllar per uns horaris laborals més raonables.

És important que els redactors del Pacte no oblidin que Barcelona es troba en una àrea metropolitana que va més enllà de la mateixa ciutat, on els diferents nivells de l'Administració també incideixen en la gestió dels usos del temps, i que es requereix una coordinació en aquest àmbit.

Finalment, es considera que els usos del temps és un tema molt ampli i complex en què intervenen, en gran mesura, factors culturals, i que cal anar fent camí a poc a poc, intentant intervenir en la mesura del possible. Els petits canvis són positius si tothom avança en una mateixa direcció; sinó, sols es millorarà en aspectes puntuals. Cal concretar els usos del temps, sense perdre's en la paraula, ja que tothom té clar de què estem parlant i quines són les problemàtiques presents a la societat.

Reflexions i recomanacions de caràcter particular

Horaris i usos dels serveis, dels equipaments i de l'espai públic

El Consell de Ciutat considera que és important promoure la planificació dels horaris i usos dels equipaments, dels serveis i de l'espai públic d'una manera integral, tenint en compte les necessitats de les famílies i dels diferents col·lectius i persones usuàries.

Barcelona és una ciutat densa; s'han d'aprofitar els equipaments i espais existents per tal d'optimitzar-los, i promoure que les entitats i associacions dels barris tinguin facilitats per fer-ne ús. A més, seria recomanable impulsar una oferta d'oci nocturn alternatiu als models d'oci consumistes.

Es recomana que s'aprofitin els mecanismes de coneixement i debat existents per detectar les necessitats d'un territori (millor que crear-ne de nous), sent sensibles a les demandes que es fan des dels diferents espais i òrgans de la ciutat amb relació a una millor gestió del temps, i treballant de manera concertada amb els agents del territori per impulsar actuacions.

L'obertura dels patis de les escoles fora de l'horari escolar és una bona iniciativa, perquè facilita que el barri disposi d'una oferta d'activitats diverses, atès que les escoles són espais amb moltes possibilitats i estan tancades moltes hores. Per avançar, quan es construeixin escoles noves, el projecte arquitectònic també hauria de contemplar els altres usos possibles fora de l'horari docent per tal de fer accessible el centre amb una gestió senzilla.

Es recomana que els horaris de les escoles bressol estiguin més sincronitzats amb els de l'educació primària, i sempre harmonitzats, en la mesura del possible, amb els horaris laborals. La flexibilitat horària està bé, però no és suficient.

Un altre tema que hauria de contemplar el Pacte són els horaris per a la participació ciutadana, pensant en el model de ciutat que s'aspira a aconseguir i en les característiques del col·lectiu destinatari. Fins que els horaris laborals no es modifiquin, no sembla raonable que els espais de participació es contemplin en el marc d'aquests horaris. A més, resultaria adequat racionalitzar l'ús del temps en la participació ciutadana, combinant els espais presencials amb els virtuals.

Pel que fa a l'espai públic, es considera una bona iniciativa fer més pedagogia sobre el seu ús. En lloc de prohibir, és important ensenyar com s'ha d'utilitzar l'espai públic. Quant al soroll, la tolerància mútua és important, i cal remarcar els interessos comuns més enllà dels individuals. L'espai públic és per compartir, i cal potenciar la convivència i la multiplicitat d'usos.

A l'hora de dissenyar l'espai públic seria recomanable incorporar la perspectiva de gènere, ja que una ciutat més inclusiva i segura per a les dones també ho és per a tothom.

Quant a la política de barris, cal tenir en compte la seva heterogeneïtat. El Consell de Ciutat suggereix que es defineixin els criteris a l'hora de seleccionar un districte o

alguns barris com a prova pilot per elaborar un pla d'usos i horaris. També és important interactuar amb la societat civil del barri per aconseguir incidir en un canvi de consciència i de cultura. A més, en introduir la perspectiva d'usos del temps en l'aplicació de la Llei de barris, és important centrar-se en els equipaments i serveis, ja que són àmbits d'actuació concrets.

És important que no s'aturi el debat sobre la millora de la mobilitat en el marc de la sostenibilitat i l'accessibilitat universal. S'ha de continuar facilitant l'ús del transport públic: oferint tarifes assequibles per a tothom, proporcionant informació *in situ* sobre les freqüències de pas i sobre els recorreguts sencers de la línia, adequant els temps semafòrics per tal de prioritzar el pas dels vianants i del transport públic per sobre del pas del transport privat, i harmonitzant a escala metropolitana la connexió de la xarxa de transport i els horaris al llarg de les 24 hores del dia per afavorir que no hi hagi «buits horaris» en què no es disposi de transport públic.

Sobta que la proposta parli d'apostar per un sistema radial del transport públic, quan l'Ajuntament ha optat per un sistema ortogonal i la modalitat radial està en decadència a causa del seu mal funcionament.

Informació, tràmits i tecnologies

S'aconsella vetllar especialment per una bona coordinació entre les administracions per tal de facilitar els tràmits electrònics, afavorir la gestió no presencial, i avançar cap a la «finestreta única», a fi i efecte que la ciutadania accedeixi fàcilment a la informació. Alhora, cal una formació adequada perquè el personal encarregat pugui atendre els ciutadans i ciutadanes d'una manera proactiva.

Tenint en compte que ja es duen a terme accions d'alfabetització digital i que funcionen bé, es considera que caldria posar èmfasi en fer un ús més adequat i responsable de les tecnologies. Es tracta d'incidir en aquesta qüestió des de l'educació, ja que la incorporació de les tecnologies mòbils ha provocat una acceleració en el ritme de vida de les persones i un ús incorrecte d'aquestes tecnologies pot tenir impactes negatius en la salut de les persones.

D'altra banda, és important optimitzar el temps de les persones mitjançant l'ús de les tecnologies, i continuar estenent la xarxa d'espais WI-FI a la ciutat. A més, també s'han d'optimitzar els recursos, tenint en compte que existeixen entitats que ja treballen en aquest àmbit.

Quant a la creació d'equipaments virtuals, és important tenir clar quin és l'objectiu i de quin tipus d'equipaments s'està parlant, i no oblidar la importància que representa el contacte personal i l'espai de trobada que ofereix un equipament convencional. En tot cas, es poden aprofitar els espais virtuals per treure més partit dels espais presencials.

Gestió del temps de treball

Caldria promoure altres models que no incentivin el presencialisme en les empreses, i adaptar-se més al cicle vital de les persones, com en altres països europeus. Apagar els llums a les 18.00 hores, fer servir videoconferències per a les reunions, o no disposar de tanta estona per dinar són iniciatives a promoure que poden contribuir a aquesta adaptació. A més, cal anar incidint en la cultura empresarial pel que fa a l'exercici dels drets laborals, amb l'objectiu de promoure la baixa per paternitat, en comptes que es penalitzi, revisar el concepte de «productivitat», abordar les diferents raons que hi ha darrera l'absentisme, etc.

El Consell de Ciutat alerta sobre els riscos que pot comportar el treball mòbil (teletreball) i opina que cal fomentar-lo de manera adequada. Es tracta d'una forma de treballar que pot tenir efectes positius (una gestió del temps més a la mida del treballador/a, sense perjudicar l'empresa) i també negatius (no es vigila la salut ni la seguretat de la persona que treballa fora de l'oficina, pot comportar despeses, no dóna lloc a relacionar-se, etc.).

Es recomana fer un ús adequat dels instruments per avançar en la flexibilitat horària i no generar discriminacions entre gèneres, ja que sovint es fomenten jornades de treball parcials que són bàsicament femenines (i es mantenen les desigualtats). En aquest sentit, val recordar la importància dels Plans d'igualtat en les empreses.

A través de la Xarxa d'Empreses NUST (Nous Usos Socials del Temps) es podria promoure un segell de qualitat, sempre entenent les dificultats per avançar en aquest àmbit, tot establint uns criteris clars per a aquelles empreses que s'hi vulguin adherir. Representants de les organitzacions sindicals i de les patronals haurien de continuar reflexionant i proposant de manera coordinada mesures que millorin la gestió del temps en l'àmbit laboral. També caldria facilitar la feina del col·lectiu d'autònoms, ja que acostumen a tenir més dificultats per harmonitzar el temps personal, familiar i laboral.

D'altra banda, l'Ajuntament s'hauria de dotar d'un codi ètic en què es prioritzi la contractació d'empreses i entitats que impulsin mesures de conciliació i de gestió del temps, incentivant aquesta contractació a través dels plecs de condicions i vetllant pel seu compliment.

Es recomana promoure la flexibilitat horària en l'Administració, ja que pot ser adequat per adaptar més els horaris d'atenció al públic a les necessitats ciutadanes, tot vetllant per l'harmonització del temps del personal municipal.

En comptes que el Pacte tingui un objectiu sobre la gestió del temps a escala interna de l'Ajuntament, seria més convenient que en el preàmbul s'especifiqui que l'Ajuntament assumeix les iniciatives que promou el Pacte i que es compromet a ser-ne un exemple.

Sensibilització respecte als usos del temps

El Consell de Ciutat considera que és important promoure l'harmonització dels temps en funció del cicle vital de les persones, ja que les necessitats varien segons l'etapa vital. Particularment, els agents del món educatiu i laboral són clau en l'àmbit dels usos del temps, i cal sensibilitzar-los i treballar conjuntament.

Caldria incorporar bons hàbits de gestió del temps en els centres educatius i de treball, per tal de propiciar que tothom —els infants, les famílies, els treballadors i treballadores i les persones directives— els inclogui en tots els àmbits de la seva vida quotidiana. Pel que fa a l'elaboració de publicacions i d'estudis en matèria d'usos del

temps, fora bo que incideixin en la realitat de la ciutat per tal de canviar-la, sense oblidar la reflexió i posant l'èmfasi en la pràctica de les polítiques del temps.

Quant a la Xarxa de Ciutats Europees en Usos del Temps, es recomana que es destaquí l'objectiu de la Xarxa; és a dir, avançar en la reflexió i definició conjunta de polítiques de temps entre ciutats europees i influenciar la Unió Europea respecte a aquesta qüestió.